

Economische vitaliteit van regio's

Ruimte voor de Next Economy

Stedelijke regio's met een diverse economische structuur, veel talent en kennis doen het goed qua economische vitaliteit. Ook omliggende regio's met sterke economische clusters, een gunstige ligging en aantrekkelijk vestigingsklimaat scoren hoog op de vitaliteitsindex van Buck Consultants International (BCI). Zij onderzochten verder hoe 'toekomstproof' de verschillende regio's zijn, gezien de snelle ontwikkelingen die op hen afkomen.

Na jaren van crisis zit de Nederlandse economie weer in de lift. Daarbij is de Ausgangssituatie van regio's zeer verschillend. Om beter zicht te krijgen op de economische vitaliteit van regio's, heeft Buck Consultants International een index ontwikkeld, die groei, massa en potenties combineert:

- Bewezen veerkracht: ontwikkeling van BBP en arbeidsvolume in afgelopen jaren.
- Huidige kracht: omvang van BBP en raming van de groei in de komende jaren.
- Toekomstdynamiek: R&D-uitgaven, snelle groeiers, jeugdpotentieel en hoger opgeleiden.

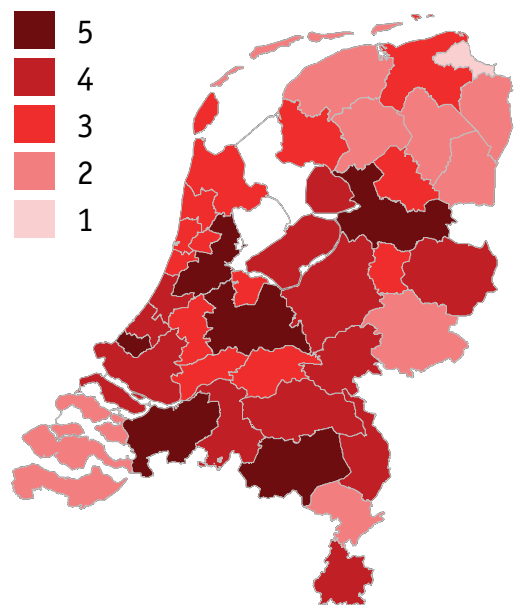
De scores van COROP-regio's op deze indicatoren zijn samengevat in *figuur 1*.

Naast Groot-Amsterdam, Utrecht en Brainport Eindhoven scoren ook Delft-Westland, West-Brabant en de regio Zwolle het hoogst. Dit is het gevolg van de combinatie van bewezen veerkracht en toekomstdynamiek. In de tweede categorie vallen Leiden en Bollenstreek, Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, de rest van Brabant, Midden-Gelderland, Flevoland, Twente, Noord- en Zuid-Limburg. Overwegend landelijke regio's in het Noorden, Achterhoek, Midden-Limburg en Zeeland scoren het laagst.

Netwerken

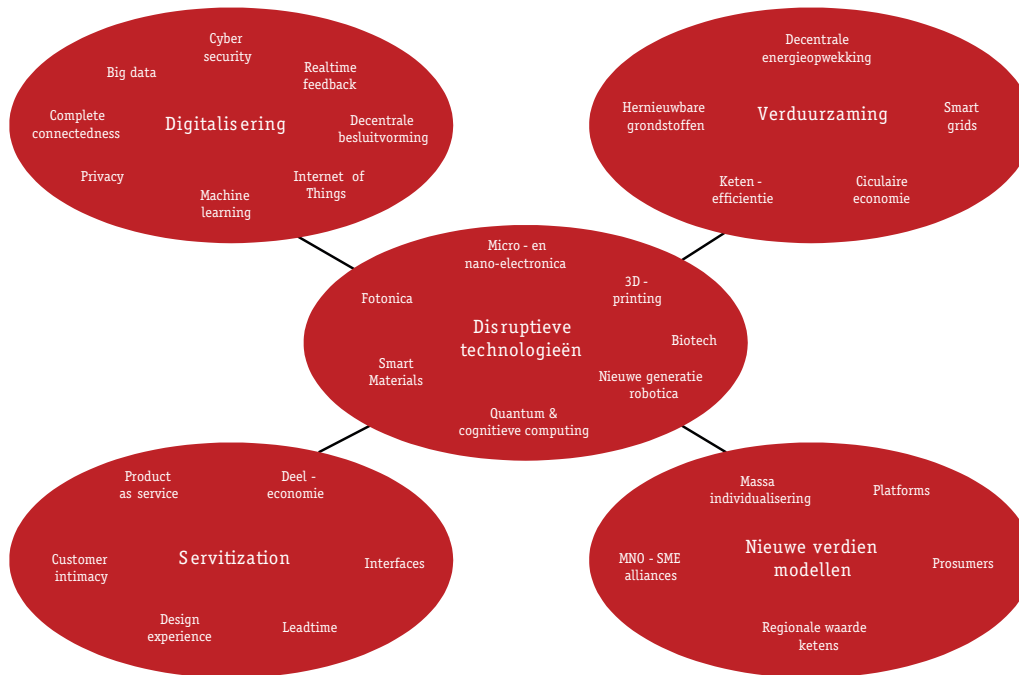
Resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst. Volgens velen is er economisch een kanteling gaande naar een 'Next Economy'. Belangrijke economische sectoren naderen het eind van hun levenscyclus en daarvoor komen nieuwe ty-

Figuur 1 Economische vitaliteit van COROP-regio's

pen waardeketens in de plaats. Over wat we moeten verstaan onder deze nieuwe of Next Economy lopen de meningen uiteen. Als reactie op het huidige 'winner takes it all-systeem', gebaseerd op globalisering, individualisering en winstmaximalisatie, spreekt Maarten Hajer van een meer slimme, ecologisch duurzame en sociaal evenwichtige economie. Jeremy Rifkin heeft het over een 'derde industriële revolutie' gebaseerd op internet en nieuwe technologieën, waardoor de kosten van een product of dienst naar nul bewegen en meer ruimte ontstaat voor 'gemeenschappelijk goed' ('collaborative commons'). In de - mede door Rifkin geïnspireerde - Roadmap Next Economy voor de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag wordt gesteld: 'De nieuwe economie heeft vele vormen en gezichten: het is een digitale, bio-gebaseerde, circulaire, deel-, makers- en roboteconomie. De nieuwe economie is steeds sterker gebaseerd op zijdelingse relaties en kleinschalige, lokaal

Figuur 2 Drijvende krachten achter Next Economy

georganiseerde netwerken van producenten en consumenten in plaats van verticaal geïntegreerde structuren.'

Wat de definitie ook is, steeds komen begrippen naar voren als digitalisering, verduurzaming, verdienstelijking (servitization) en nieuwe verdienmodellen, ondersteund door nieuwe technologieën (zie *figuur 2*).

Impact

Er staan ons in de komende decennia nogal wat veranderingen te wachten, die nu al goed zichtbaar zijn in de economie, al zij het nog in beperkte mate. Belangrijke verschillen tussen de huidige en 'volgende' economie zijn samengevat in *figuur 3*.

We zitten nog in een verkennende fase, waarin de discussie vooral gaat over de mogelijkheden en risi-

co's van nieuwe, disruptieve technologieën en de schoksgewijze transitie die ermee gepaard gaan. Het gesprek gaat nog beperkt over de concrete effecten voor reële waardeketens van producten en diensten die we in de toekomst blijven afnemen, ook al komen ze anders tot stand. Wat is de impact van geschetste ontwikkelingen van de Next Economy op de stijging van de arbeidsproductiviteit en de vraag naar arbeid en tot welke verandering in de opbouw van ketens leidt dat. Maar ook over de ruimtelijke implicaties (waar neerslaand, aard en omvang van ruimtebeslag, en mobiliteitsstromen, e.d.) is nog weinig bekend. Door velen wordt er impliciet van uitgegaan dat Next Economy vooral een stedelijk fenomeen is, terwijl het in de ogen van anderen om netwerken gaat die niet aan ruimtelijke grenzen ge-

Figuur 3 Onderscheiden kenmerken van huidige en Next Economy

Huidige economie

- Aandeelhouderswaarde als driver
- Economische focus
- Economische (top)sectoren
- Sterk kostengedreven
- Incrementele groei/procesoptimalisatie
- Globale waardeketens
- Centrale, producent-gedreven sturing

Next Economy

- Maatschappelijke uitdagingen als driver
- Breder waardebegrip
- Crossover netwerken
- Leadtime, flexibiliteit en belevingswaarde als plus
- Disruptieve groei/transities
- Lokale/regionale waardeketens
- Nauwe producent-consument interactie

bonden zijn. De vraag is of het bovengeschetste beeld van de economische vitaliteit van regio's verandert onder invloed van de Next Economy.

Agglomeratie

De afgelopen decennia zien we wereldwijd, en ook in Nederland, een toenemende concentratie van bevolking en bedrijvigheid in (groot)stedelijke gebieden. Steden oefenen een grote aantrekkingskracht uit op talent, kennis en bedrijven, mede vanwege de aanwezigheid van uiteenlopende woonmilieus, hoogwaardige voorzieningen, marktmasa, toeleveranciers/dienstverleners en dynamiek. De onderliggende kenmerken van de Next Economy, zoals digitalisering en decentralisatie, maken het in principe mogelijk om overal te produceren en consumeren, ook in niet-stedelijke gebieden. Toch is niet te verwachten dat de stedelijke groei in de toekomst onder invloed van de Next Economy afvlakt. De agglomeratie van kennis, talent, keten- en netwerkpartners en marktkansen (waaronder 'early adopters') in stedelijke gebieden stimuleert vernieuwing. Anderzijds vormt Nederland – zoals uit figuur 1 blijkt – min of meer één 'urban field', waarbij een landelijke regio nooit ver van een stad af ligt en beide complementaire rollen vervullen. Terwijl in steden duizenden nieuwe bloemen kunnen bloeien, kunnen in regio's op basis van hun specifieke

DNA, resources en overzichtelijke netwerken andere uitingen van de Next Economy tot wasdom komen. Dus waar steden gebruik kunnen maken van een groot en divers aanbod van talent, kennis en bedrijvigheid, zullen niet-stedelijke gebieden de Next Economy vooral invullen vanuit hun huidige sterke waardeketens en netwerken, zoals te zien is in *figuur 3*.

Uiteenlopende kansen

De Next Economy biedt stedelijke en landelijke regio's uiteenlopende kansen. In steden komen deze voort uit een mix van initiatieven van onderop (maatschappelijke vragen, initiatieven van burgers en professionals) en ontwikkelingen in verschillende waardeketens, op basis van massa en diversiteit aan kennis, talent, bedrijvigheid en faciliteiten. De kunst is hier initiatieven te 'mainstreamen' en op te schalen tot internationaal concurrerende proposities. In meer landelijke gebieden komt de transitie meer vanuit eigen DNA/specialisaties, met sterke bedrijven en hun hechte netwerken. Kortom, door de Next Economy gaat het ruimtelijk-economisch beeld mogelijk niet veel veranderen, maar de onderliggende processen veranderen wel voortdurend. De omstandigheden in de regio geven de Next Economy overal een eigen invulling.

Utrecht als meest competitieve regio van Europa

Op basis van de grote opgaven waar deze regio voor staat, de aanwezige expertise en tal van initiatieven ziet de regio Utrecht volop nieuwe economische kansen in opkomende marktsegmenten als e-health/zelfmanagement, slimme mobiliteit, nieuwe energie, circulaire economie en SlimCity/Internet of Things. De sterke groei, omvangrijke investeringen, ruimtedruk, jonge, hoogopgeleide bevolking en innovatieve bedrijven maken de regio tot een belangrijk testgebied voor toepassing van nieuwe technologieën en businessmodellen in deze segmenten.

Metropoolregio Rotterdam-Den Haag Roadmap Next Economy

De constatering (o.a. van de OESO) dat belangrijke economische sectoren onder druk staan en het economisch potentieel van de regio onvoldoende wordt benut, heeft ertoe geleid dat de bedrijven, kennisinstellingen en overheden gezamenlijk een roadmap hebben ontwikkeld, waarin wordt

ingezet op 5 grote transitie, namelijk richting een Smart Digital Delta (digitale toegangspoort tot Europa), Smart Energy Delta (naar nul koolstof), Circular Economy (naar nul afval), Entrepreneurial Region (naar nieuwe productiviteit) en Next Society (naar een inclusieve maatschappij).

Regio Groningen als City of Talent

Als grootste stad in het Noorden met meer dan 50.000 studenten in het hoger onderwijs zet Groningen sterk in op stimulering van innovatie en nieuw ondernemerschap op basis van ICT, onder meer in regionaal sterke clusters als Healthy Ageing en Energy. Dit heeft ook een grote uitstraling naar het omringende landelijke gebied, onder andere het aardbevingsgebied waar het eerste 5G netwerk in Nederland wordt opgezet.

Zeeland als blauw-groene delta

Voortbouwend op haar historie in de landbouw, haveneconomie en deltawerken zet Zeeland haar eigen DNA in om transitie te realiseren op

het gebied van deltatechnologie, duurzame energie en biobased economy. Absorptie van innovatieve technologieën van elders (o.a. het nabijgelegen Vlaanderen) en ontwikkeling van een eigen Engineering College vormen belangrijke bouwstenen voor deze transitie.

Noord-Limburg als koploper in agro en logistiek

De van oudsher sterke positie in bepaalde onderdelen van de tuinbouw en de intensieve veehouderij en de gunstige ligging tussen Randstad, Vlaamse Ruit en Ruhrgebied vormen de basis voor doorontwikkeling van de regio op het vlak van innovatieve logistiek en verduurzaming van deze internationale waardeketens.

Achterhoek als maakregio

Op basis van een sterke (agro)technische traditie ontwikkelt de Achterhoek zich dankzij specifieke kennis, bedrijvigheid en expertise steeds meer als maakregio van hoogwaardige apparatuur voor verschillende Next Economy toepassingen.